

LANDVERND

Nefndasvið Alþingis
b.t. Iðnaðarnefndar
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

15. desember 2010

Umsögn um tillögu til þingsályktunar um atvinnuuppbyggingu og orkunýtingu í Þingeyjarsýslum, 120. mál.

Landvernd tekur undir að ástæða sé til að hafa áhyggjur af þróun atvinnumála í viðkomandi byggðalagi, og efnahagsmála í landinu almennt. En samtökin telja að um tímabundið ástand sé að ræða. Ástæða þess sé fyrst og fremst mistök í almennri hagsstjórn undan farin ár og grundvallar veikleikar í fjármálakerfi landsins. Nú skiptir mestu máli að bæta almenn skilyrði fyrir vöxt og velgengni atvinnulífsins, með langtímasjónarmið og sjálfbæra þróun að leiðarljósi.

Hvergi í tillögunni er minnst á þau landspjöll sem yrðu framkvæmdum þessum samfara til tjóns fyrir okkur öll, börnin okkar og alla afkomendur. Það vantar alla fyrirvara um sjálfbæra nýtingu og verndun náttúrverðmæta. Ekki er hyggilegt að ana áfram óháð því hve áhrif verði á umhverfið og náttúruna.

Skemmst er að minnast að nýlega er búið að reisa Kárahnjúkavirkjun og tilheyrandi mannvirki á hálandinu á Austurlandi sem hafði meiri náttúruspjöll í för með sér en áður hafa verið unnin hér á landi. Landvernd hefur ítrekað kallað eftir að lærdómar verði dregnir af því risavaxna verkefni áður en ráðist er í nýjar stórtækar orkuöflunar framkvæmdir á nýjum stað.

Nú í nóvember kynnti Skipulagsstofnun sameiginlegt umhverfismat vegna álvers- og virkjanaframkvæmda á Norðausturlandi en þar kom fram að heildaráhrif álvers á Bakka við Húsavík, Kröfluvirkjunar II, Þeistareykjavirkjunar og háspennulína frá Kröflu og Þeistareykjum að Bakka muni hafa í för með sér "umtalsverð umhverfisáhrif í skilningi laga um mat á umhverfisáhrifum." Í því felst að um er að ræða veruleg óafturkræf umhverfisáhrif eða veruleg spjöll á umhverfinu sem ekki er hægt að koma í veg fyrir eða bæta úr með mótvægisáðgerðum.

Sem dæmi má nefna að 17.000 hektarar af ósnortnu víðerni, auðlind sem þverrandi í heiminum, munu skerðast vegna framkvæmdanna. 438 hektarar lands í heildina verða fyrir röskun vegna framkvæmdanna. 130 hektarar af eldhrauni, sem nýtur náttúruverndar, munu skerðast. 100 fornminjar á svæðinu yrðu í mikilli hættu og stór hluti gæti raskast verulega. Ef ekki kemur til jafn orkufrekrar starfsemi og álvers heldur til annarrar starfsemi sem væri ekki eins orkufrek má ætla að umhverfisáhrifin yrðu eitthvað minni. Samt yrði verulegt rask á stóru svæði sem færi undir stöðvarhús, borholur, leiðslur, háspennulínur, vegi og önnur mannvirki.

Er ekki hægt að efla atvinnulíf, fjölga störfum í héraði, og byggja upp kröftugt samfélag þar sem vel er hlúð að velferð borgaranna án þess að ganga óhóflega á náttúru landsins og valda þar með landsmönnum miklu eignatjóni?

Eins og fram kemur í álitum Skipulagsstofnunar er búið er að leggja út í umfangsmiklar rannsóknir á umhverfisáhrifum orkuöflunar og línumannvirkja á þessu svæði. Taka þarf mið af þeim rannsóknum áður en tekin er afstöða til þess hvort ráðstafa á verðmætum svæðum til orkuöflunar og greina vandlega hver ávinnigur gæti orðið. Reyndar er það skylda stofnana, félagasamtaka, fyrirtækja, sveitarstjórna og einstaklinga sem koma vilja að málum og hafa áhrif á hvort byggður verður upp orkufrekur iðnaður á svæðinu að kynna sér álit Skipulagsstofnunar um sameiginlegt mat mjög rækilega áður en lengra er haldið.

Eitt markmið laga um mat á umhverfisáhrifum er að geta metið umhverfisáhrifin fyrirfram til þess að geta tekið upplýstar ákvarðanir. Þegar sameiginlegt mat á umhverfisáhrifum bendir til svo alvarlegra og óafturkræfra áhrifa sem raun er, er mikilvægt að fara að öllu með gát.

Í álitum Skipulagsstofnunar segir: „Ljóst er að engin vinnslusaga er til staðar á Þeistareykjasvæðinu og þrátt fyrir 30 ára reynslu af vinnslu jarðhita á Kröflusvæðinu með yfir 40 borholum hefur ekki tekist að útbúa reiknilíkan sem hermir jarðhitakerfið af einhverri nákvæmni vegna þess hve flókið kerfið er.“ Það er því ljóst að fara þarf afar varlega í nýtingu svæðanna til orkuframleiðslu.

Landvernd hlýtur að vara við því að fara offari í orkunýtingu með þeim afleiðingum að gengið verði á náttúruperlur svæðisins sem eru grunnur ferðapjónustunnar, þeirrar atvinnugreinar sem hefur styrkt landsbyggðina mest á undanförunum árum. Annars konar atvinnuuppbygging gæti einnig beðið tjón og skemmt er að minnast ruðningsáhrifa framkvæmdanna á austurlandi.

Þá má benda þingmönnum á að metnaðarfullar hugmyndir hafa komið fram um uppbyggingu atvinnulífs á Norðurlandi í stað stóriðju sem rímar betur við einstakt náttúrufer og hefðbundna atvinnuvegi. Þar má nefna nýsköpun í matvælaframleiðslu, sjálfbæra nýtingu landbúnaðarsvæða og aukna yl- og fiskirækt. Framsækin ferðapjónusta í tengslum við Vatnajökulspjóðgarð og margar af helstu náttúruperlum landsins mun einnig stuðla að aukinni atvinnuuppbyggingu og sjálfbærri nýtingu á náttúru svæðisins. Það ætti einnig að leggja áherslu á uppbyggingu rannsóknar- og þróunarstarfs á sviðum sem einkenna svæðið. Með því yrði lagður grunnur að atvinnutækifærum fyrir unga fólk sem stundar háskólanám og langar aftur heim í hérað.

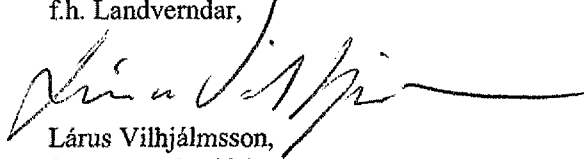
Mikilvægt er að skaða ekki jákvæða ímynd svæðisins sem er einn vinsælasti viðkomustaður ferðamanna á landinu. Húsavík er miðstöð hvalaskoðunar á Íslandi og upphafsstaður margra ferðamanna um svæðið. Innan svæðisins, og aðliggjandi, er Vatnajökulspjóðgarður, Mývatn og margar helstu náttúruperlur landsins. Stór hluti svæðisins heyrir nú þegar undir verndunarákvæði, sbr. Vatnajökulspjóðgarð, svæði á náttúruminjasrá, verndarsvæði skv. svæðisskipulagi miðhálandis og hverfisverndarsvæði. Það ætti því að vera þingmönnum kappsmál að atvinnulíf svæðisins endurspegli þá framtíðarsýn að norðausturhluti Íslands sé í fararbroddi um verndun náttúrunnar.

Landvernd minnir á drög að orkustefnu fyrir Ísland hafa verið lögð fram og beinir því til þingmanna að kanna hversu vel þingsályktunartillagan sem hér eru til umfjöllunar samræmist þeirri stefnu.

Rammaáætlun um vernd og nýtingu náttúrusvæða verður tekin til afgreiðslu á Alþingi innan skamms og þar verða háhitasvæðin á norðausturlandi tekin til mats. Það er mikið óráð að ráðstafa orkuauðlindum fyrirfram áður en Alþingi hefur fjallað um rammaáætlun.

Á aðalfundi Landverndar s.l. vor var samþykkt ályktun undir heitinu „Ályktun um orkuöflun og almenna umgengni við náttúru Íslands“. Þessi samþykkt lýsir almennri afstöðu samtakanna til orkuöflunar. Hún er hjálögð.

Með vinsemd og virðingu,
f.h. Landverndar,

Lára Vilhjálmsdóttir,
framkvæmdastjóri

LANDVERND

Aðalfundur Landverndar 2010

Ályktun um orkuöflun og almenna umgengni við náttúru Íslands.

Aðalfundur Landverndar, haldinn að Nauthól í Nauthólsvík 26. maí 2010, brýnir fyrir ráðamönnum, sveitarstjórnnum, framkvæmdaraðilum, aðilum vinnurmarkaðarins og landsmönnum öllum að tímabundnir erfiðleikar í efnahagslífi eru engin réttlætning til að fórna náttúruverðmætum með óafturkræfum hætti fyrir skammtíma hagvöxt. Fara þarf gætilega með náttúruauðlindir, sér í lagi orkuauðlindir sem nú er mikil ásókn í, og huga að siðferðislegri skyldu landsmanna að varðveita náttúru Íslands og hlífa henni sem mest við hvers konar átroðningi, hvort sem er vegna stórfamkvæmda, utanvegaaksturs, eða annarrar háttsemi sem rýrir gildi náttúrunnar um ókomna tíð.

Fundurinn minnir í þessu sambandi á eyðingu skóga fyrr á öldum og uppblástur jarðvegs. Einnig minnir fundurinn á eyðingu votlendis á síðustu öld. Ennfremur á ástand fiskistofna við landið miðað við það sem áður var.

Aðalfundurinn skorar á stjórnvöld og orkufyrirtæki landsins að virða þarfir þjóðarinnar um ókomna tíð og gæta aðsjálni og fyrirbyggju í nýtingu og virkjun orkuauðlinda landsins, einkum vatnsafls og jarðhita, í samræmi við viðurkennda stefnu stjórnvalda um sjálfbæra þróun.

Auðlindir þessar eiga að standa komandi kynslóðum til boða og afnota. Því ber að forðast skammtíma gróðahyggju og stofna ekki til útsölu á dýrmætum orkuauðlindum. Forðast ber rányrkju orkuauðlinda. Þótt þær séu í eðli sínu að miklu leyti endurnýjanlegar eru þær endanlegar að magni, heildarorku og afli. Þetta á ekki síst við um framleiðslu raforku á háhitasvæðum með háhitagufu, þar sem nýting varmaorkunnar getur farið niður undir 10% og gífurlegri orku er sóað, orku sem betur væri varðveitt til framtíðar.

Aðalfundurinn minnir í þessum efnunum á eftirfarandi ályktanir fyrri aðalfunda sem enn eru í fullu gildi:

Hálendið verði griðasvæði – aðalfundur 2006

Virkjanir og stóriðja – aðalfundur 2006

Ályktun um orkufrekan iðnað – aðalfundur 2007

Ályktun um verklag í tengslum við stóriðju – aðalfundur 2008

Ályktun um umgengni við orkulindir landsins – aðalfundur 2008

Ályktun um styrkingu stjórnsýslu umhverfis- og auðlindamála – aðalfundur 2009

Ályktun um grænar áherslur í atvinnumálum – aðalfundur 2009